

Atgādņu komplekts skolotājiem un skolu vadītājiem

Projekts Nr. 8.3.1.1/16/I/002 Kompetenču pieeja mācību saturā

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

KRITISKĀ DOMĀŠANA UN PROBLĒMRISINĀŠANA

Mērķis

Skolēns rūpīgi un mērķtiecīgi izzina, analizē un izvērtē dažāda veida informāciju un situācijas, izprot to kontekstu; pieņem izsvērtus lēmumus, uzņemas par tiem atbildību; rīkojas, lai risinājumus problēmām izstrādātu un ieviestu; kompleksās situācijās lieto efektīvas problēmrisināšanas stratēģijas, un izvērtē savu sniegumu.

Struktūra

Kritiskā domāšana

- izprot informācijas daļas un to savstarpējās attiecības (*analīze*)
- novērtē informācijas ticamību, kvalitāti un nozīmīgumu (*novērtēšana*)
- savieno atšķirīgas idejas, procesus, lai veidotu ko jaunu (*sintēze*)
- formulē informācijas nozīmi, jēgu (*interpretēšana*)

Problēmrisināšana

1. Problēmas definēšana
2. Vēlamā mērķa stāvokļa formulēšana
3. Iespējamo risinājumu radīšana
4. Labākā risinājuma izvēle
5. Stratēģijas izstrāde risinājumam, plānošana, īstenošana
6. Izvērtējums

Tikumi
gudrība
godīgums
tolerance
laipnība
līdzcietība
taisnīgums
solidaritāte
centība
savaldība
mērenība
atbildība
drosme

Pieeja un galvenās metodes

- Gadījuma analīze, simulācijas, diskusijas, eksperimenti, pētniecības projekti, debātes u.c.
- Problēmrisināšanā - attīstīt gan atsevišķas prasmes, kas nepieciešamas konkrētiem problēmrisināšanas soļiem (piemēram, izprast problēmas būtību vai pieņemt lēmumu par risinājuma izvēli), gan skolēniem regulāri piedāvāt pieredzēt visu problēmrisināšanas procesu no sākuma līdz beigām.
- Rūpēties, lai skolēni patstāvīgi risina reālas sev un citiem aktuālas problēmas, un skolotājs ir tas, kurš pārrauga procesu un uzdod rosinošus jautājumus.

1. Jautājumi, kas veicina interpretēšanas procesu

- Kāda ir ... nozīme?
- Kāda ir ... galvenā doma?
- Uz kādiem pieņēmumiem balstās šī informācija?
- Kas varētu sekot?
- Kā tu atklātu... jēgu?
- Kā tu skaidrotu...?

2. Jautājumi, kas veicina analīzes procesu

- Pie kādiem secinājumiem tu vari nonākt?
- Kā tu klasificē?
- No kā un kāpēc sastāv...?
- Kāda ir atšķirība starp...?
- Kādas ir attiecības starp... un ...?
- Kāda ir ... funkcija?
- Kā tu pamatotu...?

3. Jautājumi, kas veicina novērtēšanas procesu

- Vai un kāpēc piekriti...?
- Cik nozīmīgs ir...? Kāpēc?
- Kā tu vērtē...?
- Kāda ir ... vērtība/kvalitāte? Kāpēc?
- Kurš fakts ir nozīmīgāks?
- Kā tu izlemtu, ko izvēlēties?
- Kādus kritērijus tu noteiktu, lai izlemtu par...?

4. Jautājumi, kas veicina sintēzes procesu

- Kas notiks, ja ... (tiks izmainīts, pārveidots, atcelts u. tml)?
- Kādas vēl ir alternatīvas?
- Ko tu darītu, ja...?
- Kā varētu adaptēt...?
- Kā varētu savienot... un ...?
- Kā tu veidotu jaunu...?
- Kādus risinājumus tu piedāvātu?

Kritiskās domāšanas un problēmrisināšanas prasmju attīstība

-

Lieto vienkāršus sadzīves darbību algoritmus zināmās situācijās, piemēram roku mazgāšana, ģērbšanās. Formulē vienkāršas sakarības, notikumu secības, pazīstamu situāciju, darbību, notikumu cēloņus, sekas. Mācās izvērtēt informācijas ticamību. Ar pieaugušā atbalstu meklē dažādus risinājumus. Pieņem vienkāršus lēmumus un izdara izvēles, mācās novērtēt izdarīto;
-

Vienkāršu informāciju salīdzina, interpretē, novērtē, savieno un grupē pēc skolotāja dotajiem kritērijiem; izvirza mērķi, piedāvā dažādus risinājumus, pieņem lēmumu un izdara izvēli, plāno virzību un izvēlēto problēmas risinājumu, novērtē paveikto pēc vienkāršiem kritērijiem, visās darbībās saņemot skolotāja atbalstu un virzību (piemēram uzvedinoši, padziļināti jautājumi, piemēri, atgādnēs)
-

Skolēns salīdzina, interpretē, novērtē, savieno, informāciju, grupē to pēc dotiem un paša radītiem kritērijiem; nosaka vajadzības un problēmas būtību, izvirza mērķi, piedāvā dažādus risinājumus, pieņem lēmumu un izdara izvēli, plāno virzību uz izvēlēto problēmas risinājumu, novērtē paveikto un plāno uzlabojumus; pēc nepieciešamības saņem skolotāja atbalstu (jautājumi, atgādnēs u.c.)
-

Skolēns mērķtiecīgi izzina, analizē un izvērtē dažāda veida informāciju un situācijas, izprot to kontekstu; spēj atdalīt un apvienot dažādas informācijas vienības, balstoties uz savu mērķi; pieņem izsvērtus lēmumus, uzņemas par tiem atbildību; rīkojas, lai problēmām izstrādātu un ieviestu noderīgus risinājumus; kompleksās situācijās lieto efektīvas problēmrisināšanas stratēģijas, un izvērtē savu sniegumu, lai to uzlabotu
-

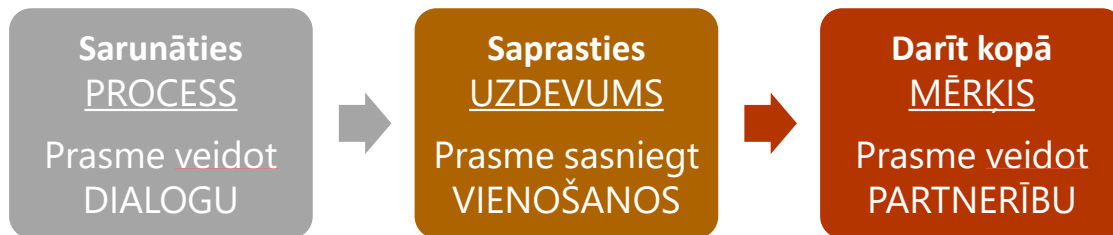
Skolēns patstāvīgi, apzināti un mērķtiecīgi izzina, analizē un izvērtē sarežģītu informāciju un situācijas, izprot to kontekstu; spēj atdalīt un apvienot dažādas informācijas vienības, balstoties uz savu mērķi; patstāvīgi pieņem izsvērtus lēmumus, uzņemas par tiem atbildību; rīkojas, lai problēmām izstrādātu un ieviestu noderīgus risinājumus; kompleksās situācijās mērķtiecīgi lieto efektīvas problēmrisināšanas stratēģijas, un izvērtē savu sniegumu, lai to uzlabotu.

SADARBĪBA

Mērķis

Skolēns dažādās dzīves situācijās un atšķirīgās sabiedrības grupās izmanto sadarbību kā efektīvu veidu kopīga mērķa sasniegšanai. Apzinās, kā paša emocijas, uzskati un vērtības ietekmē attiecības ar citiem cilvēkiem, veiksmīgi sazinās, saprotas, veido pozitīvas attiecības, mērķtiecīgi strādā neviendabīgās grupās, vienojas strīdīgos jautājumos un saskaņo rīcību, iecietīgi un ar cieņu izturas pret atšķirīgiem uzskatiem, cilvēku daudzveidību uzskata par vērtību.

Struktūra

Tikumi
 gudrība
 godīgums
tolerance
laipnība
 līdzietība
 taisnīgums
 solidaritāte
 centība
 savaldība
 mērenība
 atbildība
 drosme

Pieeja un galvenās metodes

Dažas metodes/darbību veidi, kas māca sadarboties:

- praktiskie **uzdevumi nelielās grupās**: gatavošana skolas tirdziņiem, klases vakara priekšnesuma izdomāšana, klases dežūras;
- **grupu darbi**: precīzi sadalīti darbi grupā ar noteiktu tēmu un termiņu;
- **pasākumi**: klases ekskursijas, pārgājieni, ludziņas, vecāku un bērnu sporta spēles, komandu sacensības;
- **vērtēšana**: savstarpēja mājas darbu pārbaude, pāru diktāti, darbu izstāde, pēc lasījumiem 3P metode - pajautā, paslavē, piedāvā;
- **spēles starpbrīžos**: galda spēles, intelektuālās spēles, sporta spēles;
- **lomu spēles**: nelielu literāro darbu iestudēšana latviešu valodas stundās, dažādu dzīves situāciju izspēle sociālo zinību stundās;
- **pētījuma metode**: intervija, aptauja, modeļu veidošana no dažādiem materiāliem dabaszinību stundās;
- **radošie darbi** - pasaku sacerēšana, grāmatu veidošana nelielā grupā, spēļu izstrāde;
- **nometne**: 1.-2. klašu dienas nometne un skolas nometne no 3.-9. klasei - mazie mācās no lielajiem, sadarbojas, kopā mācās un kopā atpūšas.

strādāšana kopā

dalīta atbildība

visiem būtiski lēmumi

pozitīva savstarpējā atkarība

Sadarbības prasmju attīstība I

- Stāsta par citu kā par sevi. Jautā citu domas. Pieņem kopējus lēmumus ar citu. Zina saziņā lietojamus tehnoloģiskos rīkus. Pieņem domu atšķirības. Pieņem atšķirīgo citos. Piekrīt rīkoties saskaņā ar cita piedāvāto rīcības veidu. Lejūtas citā, rīkojas iejūtīgi. Dalās ar citiem. Pieņem grupas vajadzības. Rīkojas atbilstoši savai lomai. Rūpējas par citiem.

- Pauž vārdos savas vajadzības un emocijas, kā arī skaidro, kā citu sejas izteiksme un ķermeņa valoda saistās ar konkrētu emociju. Aktīvi klausās un tiek galā ar konfliktsituācijām pazīstamās situācijās. Skaidro, kā emocijas ietekmē attiecības ar citiem. Apzināti lieto savas sociālās prasmes, lai nodibinātu un uzturētu draudzīgas attiecības ar citiem un iesaistītos sociālās aktivitātēs.

- Jautā, lai noskaidrotu citu viedokli un to, kāpēc viņi tā domā; argumentē savu viedokli; veido sarunu ar atšķirīgu cilvēku. Vada sarunu kā strukturētu dialogu, lieto dažādus saziņas veidus un kanālus vienas sarunas laikā. Ieklausās citos, analizē citu cilvēku redzējumu, lai risinātu konfliktus. Ievēro viedokļu atšķirības un ir iecietīgs pret tām, izturas cieņpilni. Pieņem kopējus lēmumus par piemērotāko rīcību. Saglabā labvēlīgu attieksmi pret citiem. Kontrolē savas emocijas kontaktā ar citiem. Sadarbojas ar citiem kopēju konstruktīvu uzdevumu veikšanai, strādā komandā, orientējas uz līdzvērtīgu ieguldījumu; veido attiecības ar atšķirīgiem cilvēkiem; skaidro savas uzvedības ietekmi uz citiem, respektējot arī citu cilvēku vajadzības.

Sadarbības prasmju attīstība II

Vada sarunu, uzdodot atvērta tipa jautājumus par konkrētu tēmu. Argumentē savu viedokli atšķirīgos veidos. Vada sarunu kā padziļinātu dialogu un dara to ar atšķirīgiem cilvēkiem. Komunikācijā kombinē atsevišķus saziņas veidus un kanālus. Izrāda pret citiem empātiju. Verbalizē savu viedokli un sniedz cieņpilnu atgriezenisko saiti. Saskaņo viedokļu atšķirības un saprotas ar atšķirīgiem cilvēkiem. Sasniedz abpusēji pieņemamus kompromisus un tiecas pēc taisnīga risinājuma.

Sadarbojas ar citiem atbilstoši situācijai, kā arī veido un vada komandu. Risina saskarsmes problēmas, piedaloties kompleksos mācību projektos. Izvērtē un ņem vērā citu cilvēku jūtas un rīcības iemeslus, pielāgojot savu uzvedību atbilstoši situācijai.

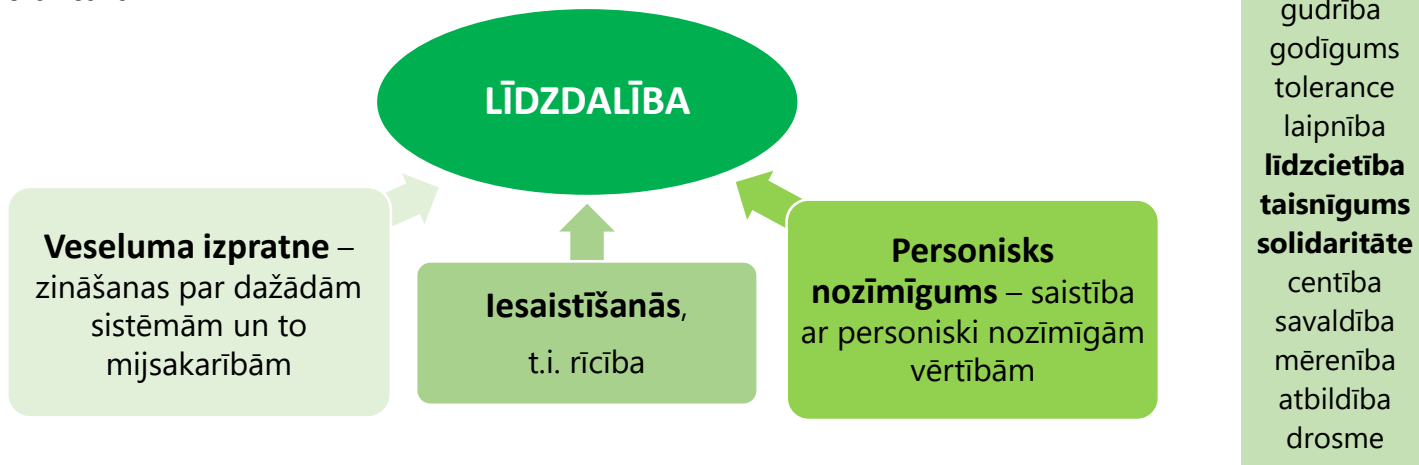
Lieto atšķirīgas argumentācijas stratēģijas. Sniedz konstruktīvu kritiku. Lietišķi vada sarunas. Jēgpilni lieto atšķirīgus saziņas veidus komunikācijā. Sarunas laikā sasniedz visiem pieņemamu rezultātu. Orientējas uz vienprātību (konsensus). Prognozē, novērš un risina konfliktus. Apzinās savu kopību (saistību) ar citiem. Orientējas uz kopējo. Uzņemas līderību komandā. Vada konstruktīvu diskusiju. Veido ilgtermiņa partnerības attiecības.

PILSONISKĀ LĪDZDALĪBA

Mērķis

Skolēns veido aktīvu dzīves pozīciju un nostiprina savu pārliecību par katra indivīda iespējām ietekmēt un izmainīt vidi un situāciju, kurā atrodas, sabiedrības un vides ilgtspēju saista ar indivīda ikdienas rīcību, saskata to gan lokālā, gan globālā mērogā, empātiski izzina daudzveidīgus uzskatus, rīkojas solidāri un atbildīgi, sarunu ceļā meklē un kopā ar citiem īsteno risinājumus pretrunīgām situācijām

Struktūra

Pieeja (galvenās metodes)

- Pakāpeniski un mērķtiecīgi veicināt skolēnu **izpratni** par to, kā funkcionē dažādas **sistēmas** (piemēram, ekosistēmas, valstis, u.c.)
- Sniegt skolēniem daudzveidīgu līdzdalības **pieredzi** (skolēni dara – ne tikai izdomā risinājumus, bet arī tos pielieto), trenējot prasmi aktīvi un mērķtiecīgi rīkoties.
- Palīdzēt skolēniem reflektēt un apzināties

Līdzdalības līmeņi

- 1 Manipulācija.** Skolēniem ir jāpiedalās (pat ja nevēlas), bet viņi neietekmē lēmumus vai rezultātus.
- 2 Dekorācija.** Skolēnu klātbūtne ir svarīga, bet netiek veicināta viņu aktīva iesaistīšanās.
- 3 Formalitāte.** Skolēniem ir šķietama loma un atbildība, bet netiek iautāts viņu viedoklis jautājumos, par ko viņi šķietami ir atbildīgi.
- 4 Informēti izpildītāji.** Pieaugušie rada un īsteno ideju, dažkārt uzaicina skolēnus piedalīties un uzņemties kādu daļu atbildības vai veikt atsevišķus uzdevumus.
- 5 Ar skolēniem konsultējas un informē.** Pieaugušie rada un īsteno idejas, bet dod iespēju skolēniem paust viedokli, ieteikumus un idejas. Pieaugušie pieņem gala lēmumu.
- 6 Pieaugušo iniciatīva, kopīgi lēmumi.** Pieaugušie rada idejas, bet daļa atbildības, lomas, uzdevumus ar skolēniem un kopīgi pieņem gala lēmumus.
- 7 Bērnu iniciatīva un rīcība.** Pieaugušie atvairāda pēc vajadzības, skolēni var rīkoties arī bez viņu iejaukšanās.
- 8 Vienlīdzība lēmumu pieņemšanā.** Skolēni rada un īsteno idejas, aicina pieaugušos kopīgi pieņemt lēmumus.

Pilsoniskās līdzdalības prasmju attīstība I

Bērns atpazīst situācijas, kad, pieņemot lēmumu, var sāpināt citus. Atpazīt vienkāršus noteikumus par to, kā ir konkrētā situācijā jāuzvedas. Rīkojas atbilstoši izskaidrotajiem noteikumiem. Mācās pieņemt lēmumus par savu rīcību atbilstoši sabiedrībā pieņemtajām normām. Saprot, pieņem un ievēro nosacījumus, kas saistīti ar mācīšanos, sadarbību, viņa un citu veselību un drošību. Iesaistās nosacījumu un noteikumu izveidē, pārskatīšanā un ievērošanas kontrolē. Mācās pret sevi vērstu negatīvu uzvedību apturēt ar vārdiem. Uztver atšķirīgus savstarpējo attiecību veidus, dažādas lomas grupā, izrāda iniciatīvu veikt uzlabojumus apkārtņē. Veic uzticētos pienākumus, mācās ievērot un respektēt citu vajadzības un tiesības. Mācās darboties videi draudzīgi, izvēlēties darbam atbilstošus resursus.

Pieņem lēmumus par savu rīcību atbilstoši sabiedrībā pieņemtajām normām. Veic uzticētos pienākumus un piedāvā īstenojamas idejas un uzlabojumus. Piedalās noteikumu un ar mācīšanos saistītu lēmumu pieņemšanā. Saskata vienkāršas kopsakarības sabiedrībā, vidē, kopienā savā tuvākajā apkārtņē: klasē, skolā, ģimenē un pašvaldībā. Meklē informāciju par vienu jautājumu dažādos informācijas avotos. Ievēro, ka dažādiem cilvēkiem ir atšķirīgi viedokļi. Saskata, ka rīcībai ir sekas. Skolēns skaidro, ka ir svarīgi, lai uz viņu varētu paļauties, un ko nozīmē uzņemties atbildību ģimenes lokā un attiecībās ar draugiem. Uzņemas atbildību par savu darbu. Saskata savu ietekmi un lomu, nepieciešamību iesaistīties savas kopienas dzīves uzlabošanā. Ar skolotāja atbalstu apzina savas vērtības.

Pilsoniskās līdzdalības prasmju attīstība II

Piedalās noteikumu un ar mācīšanos saistītu lēmumu pieņemšanā, mācību procesa plānošanā, pamato ar to saistītās izvēles; meklē visiem iesaistītajiem labāko risinājumu. Saskata kopsakarības sabiedrībā, vidē un kopienā valsts mērogā. Saskata savu iesaisti globālos procesos. Meklē pamatojumu citu rīcībai un viedokļiem. Skaidro, ka ikkatri rīcībai ir sekas, un rīkojas, lai tās apzinātu.

Min iemeslus, kāpēc pastāv dažādi likumi un noteikumi; pamato uzskatu, ka dažas aktivitātes un uzvedības modeļi ir populāri vienaudžu vidū, taču tas nepadara šādu rīcību un uzvedības veidu par pareizu. Nosauc un var pamatot savas un tuvāko vērtības.

Skaidro savu skatījumu par kopsakarībām sabiedrībā, vidē, kopienā Eiropas mērogā un pamato to, saistot ar teoriju, dažādos avotos gūtu informāciju un statistikas datiem. Analizē, kā veidojas citu viedokļi un kā atsevišķu indivīdu rīcība ietekmē sabiedrību un vidi. Balstoties savās vērtībās, izvēlas pasākumus, kuros iesaistīties, un nepieciešamības gadījumā iesaista citus. Paskaidro un pamato savu izvēli vai iemeslus neiesaistīties. No pieredzes un analizējot dažādus avotus, secina, kā vērtības laika gaitā var mainīties.

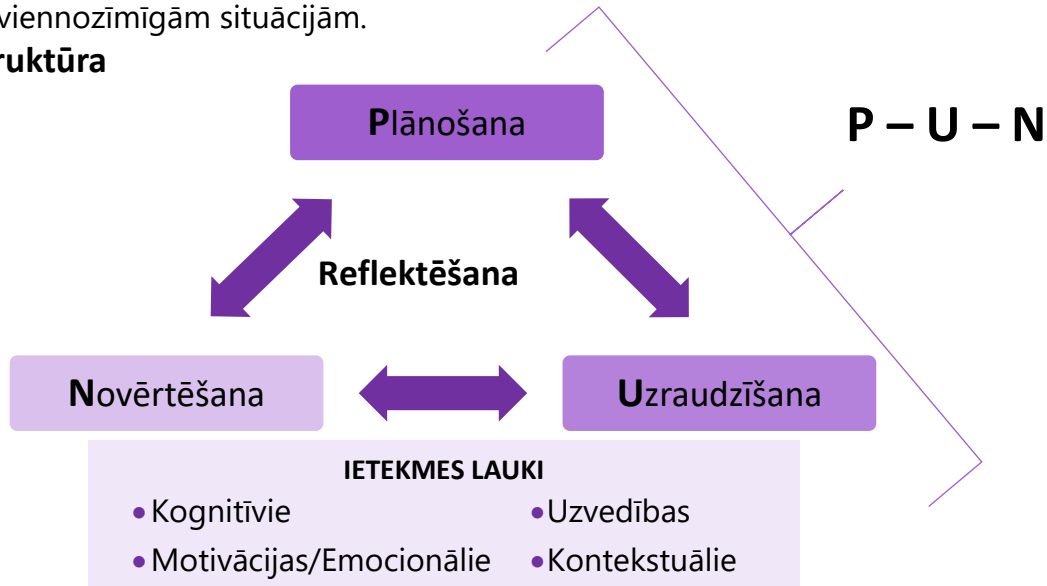
Skaidro savu skatījumu par kopsakarībām sabiedrībā, vidē, kopienā globālāmērogā un pamato to, saistot ar teoriju, dažādos avotos gūtu informāciju un statistikas datiem. Analizē, kā veidojas citu viedokļi un kā atsevišķu indivīdu, tai skaitā paša, rīcība ietekmē sabiedrību un vidi. Balstoties savās vērtībās un cienot citu vērtības, izvēlas pasākumus, kuros iesaistīties, un iesaista citus. Paskaidro un pamato savu izvēli vai iemeslus neiesaistīties. No pieredzes un analizējot dažādus avotus, secina, kā vērtības laika gaitā var mainīties, skaidro šīs pārmaiņas.

PAŠVADĪTA MĀCĪŠANĀS

Mērķis

Skolēns apzinās sevi kā individu, savas vēlmes, vajadzības un intereses; spēj pārvaldīt savas emocijas, domas un uzvedību, spēj izvirzīt reālus mērķus, pieņemt atbildīgus lēmumus; prot un ir motivēts pastāvīgi un patstāvīgi mācīties un pilnveidot sevi; saprot un seko līdzi savam mācīšanās procesam, izvērtē savus mācību sasniegumus, apzinās efektīvākos mācīšanās paņēmienus, plāno mācīšanās procesu un uzņemas atbildību par to. Skolēns attīsta spēju sadzīvot ar neskaidrību un neviennozīmīgām situācijām.

Struktūra

Tikumi
gudrība
godīgums
 tolerance
 laipnība
 līdzcietība
 taisnīgums
 solidaritāte
centība
 savaldība
 mērenība
atbildība
 drosme

PLĀNOŠANAS fāzē skolēns domā par mācīšanās mērķiem (uzdevumu) un atbild, kā viņš tos sasniegs un ar kādām stratēģijām, izveido mācīšanās plānu.

UZRAUDZĪŠANAS fāzē skolēns realizē savu plānu un uzrauga savu progresu, sasniedzot nospraustos mērķus. Skolēns var izlemt mainīt stratēģijas.

NOVĒRTĒŠANAS fāzē skolēns nosaka, cik veiksmīgi viņš sasniedz mācīšanās mērķus ar izvēlētajām stratēģijām.

REFLEKTĒŠANA ir fundamentāla PUN procesa sastāvdaļa. Spēja ar iztaujāšanas, jautājumu uzdošanas palīdzību plānot, uzraudzīt un novērtēt savu mācīšanos.

Pieeja un galvenās metodes I

- **Jautājumu uzdošana** sev mācoties;
- **Reflektēšana** par savu mācīšanos, domāšanas un emociju procesiem;
- **Mērķu izvirzīšana**, to sasniegšanas **plānošana**, **uzraudzīšana** un **novērtēšana**.

Paškontroles jautājumi

PLĀNOŠANA	UZRAUDZĪŠANA	NOVĒRTĒŠANA
1. Kāds ir uzdevums?	1. Vai man ir izpratne par to, ko daru?	1. Vai sasniedzu mērķi?
2. Kāds ir mans mērķis?	2. Kāda ir uzdevuma nozīme?	2. Kas man palīdzēja sasniegt mērķi?
3. Kādu informāciju un stratēģijas lietošu?	3. Vai sasniedzu savu mērķi?	3. Kas man traucēja?
4. Cik daudz laika un citu resursu man vajadzēs?	4. Vai man nepieciešams veikt izmaiņas?	4. Ko nākamo reizi darīšu citādāk?

Pieeja un galvenās metodes II

Dažādas lasīšanas stratēģijas

STRATĒGIJA	KĀ LIETOT?	KAD LIETOT?	KĀPĒC LIETOT?
Pārskatīšana/caurlūkošana	Meklē virsrakstus, izceltus vārdus, ievadus, kopsavilkumus.	Pirms detalizētas teksta lasīšanas.	Nodrošina vispārēju pārskatu, palīdz koncentrēt uzmanību.
Nesteidzīga lasīšana	Apstājies, lasi un domā par informāciju.	Kad informācija ir īpaši svarīga.	Uzsvars uz paša uzmanības fokusēšanu.
Iepriekšējo zināšanu aktivizēšana	Apstājies un domā par to ko jau zini. Vaicā, ko nezini.	Pirms lasīšanas vai nepazīstama uzdevuma.	Ļauj jaunu informāciju vieglāk apgūt un atcerēties.
Informācijas sasaiste	Sasaisti galvenās idejas. Izmanto tās, lai izveidotu virstēmu vai secinājumus.	Kad apgūst sarežģītu informāciju vai ir nepieciešama dziļāka izpratne.	Samazina atmiņas slodzi. Veicina dziļāku izpratnes līmeni.
Diagrammas/grafiki	Identificē galvenās idejas, sasaisti tās, saraksti atbalstošās detaļas tām un savieno šīs daļas	Kad ir daudz savstarpēji sasaistītas informācijas.	Palīdz identificēt galvenās idejas, organizēt tās kategorijās. Samazina atmiņas slodzi.

Pašvadītas mācīšanās prasmju attīstība I

Seko līdz skolotāja izvirzītajam mērķi un nosauc, kas ir jādara. Prot pateikt, ko pats vēlas un kas pašu interesē. Ar skolotāja atbalstu prot pastāstīt par savu pieredzi iepriekš veiktā uzdevumā. Seko līdz vienkāršam uzdevuma plānam ar skolotāja atbalstu un atkārtot skolotāja soļus. Ar skolotāja atbalstu ievēro režīmu. Gaida savu kārtu.

- Patstāvīgi izpilda vienkāršus uzdevumus pēc iepriekš izrunāta plāna. Spēj pēc mācību uzdevuma dalīties ar savu pieredzēto.

Seko noteikumiem un izdara tiem atbilstošus lēmumus (paklausīt un sadarboties). Mācās apturēt situācijas, kas pašu neapmierina ("Nedari tā, man nepatīk!").

- Ar skolotāja atbalstu izvirza mērķi mācību uzdevumā un saista to ar iepriekš apgūto. Ar skolotāja atbalstu plāno savas darbības soļus, lai izpildītu mācību uzdevumu. Spēj nosaukt dažādus uzmanības noturēšanas, iegaumēšanas un atcerēšanās paņēmienus (domāšanas rīkus jeb stratēģijas). Prot pastāstīt par savas mācīšanās progresu un prasmēm, kas padodas vislabāk, kā arī neizdošanos un kļūdām. Ar skolotāja atbalstu prot novērtēt savu mācību darbu un mācīšanās pieredzi. Saprot dažādu (pozitīvu un negatīvu) emociju ietekmi uz savu domāšanu un uzvedību. Demonstrē sociāli pieņemamus emociju izteikšanas veidus. Raksturo skolu kā nozīmīgu resursu personīgo mērķu sasniegšanā.

Pašvadītas mācīšanās prasmju attīstība II

Izvirza vairākus mācīšanās mērķus un plāno mācību uzdevuma mērķus viens un grupā ar citiem. Prot individuāli un kopā ar citiem sagatavot mācību procesam nepieciešamos resursus. Lieto dažādus domāšanas rīkus jeb stratēģijas dažādos mācību (jomu) kontekstos. Prot pastāstīt par sava padarītā progresu, izmantojot vienotu kritēriju sistēmu (piemēram, uzdevuma vai nedēļas plāns). Patstāvīgi seko līdzī iepriekš izvirzītu sasnieguma (mērķa kritēriju) izpildei. Ievēro savas darbības stiprās puses un tās, kuras vēl jāpilnveido. Novērtē savu sniegumu pret iepriekš izvirzītiem kritērijiem un prot pastāstīt par savu mācīšanās pieredzi. Demonstrē sociāli pieņemamus dažādu emociju pārvaldīšanas veidus. Apzinās faktoros, kas rada trauksmi/stresu, motivē darbībai. Mācās patstāvīgi pielietot stresa pārvaldības stratēģijas. Analizē personiskās īpašības un uzvedību, kas ietekmē izvēli, panākumus vai neizdošanos.

Uzņemas atbildību par sevis izvirzītajiem mācīšanās īstermiņa (mācību uzdevuma) un ilgtermiņa (nedēļas plāns) mērķiem. Prognozē savus sasniedzamos rezultātus mācību uzdevumos. Veido savus kritērijus, kas liecinās par mērķa sasniegšanu. Plānošanas gaitā pārplāno dažus soļus, lai nonāktu pie labāka risinājuma. Prot atrast uzdevuma izpildei nepieciešamos resursus. Patstāvīgi izzina sava padarītā progresu un nosaka, vai jāmaina izvēlēta taktika, stratēģija, lai uzlabotu sniegumu. Apzināti izmanto savas domāšanas, emociju un uzvedības stiprās puses, lai attīstītu savas spējas mācību procesa laikā. Ar atbalstu rod veidus un palīdzību, kā attīstīt savas domāšanas un uzvedības vājās puses. Novērtē savu sniegumu pret iepriekš izvirzītiem kritērijiem un saistīt to ar iepriekš pieredzē zināmo. Izmanto kļūdas, lai mērķtiecīgi mainītu darbības taktikas vai stratēģijas. Analizē domu un emociju ietekmi uz atbildīgu personisko lēmumu pieņemšanu.

Pašvadītas mācīšanās prasmju attīstība III

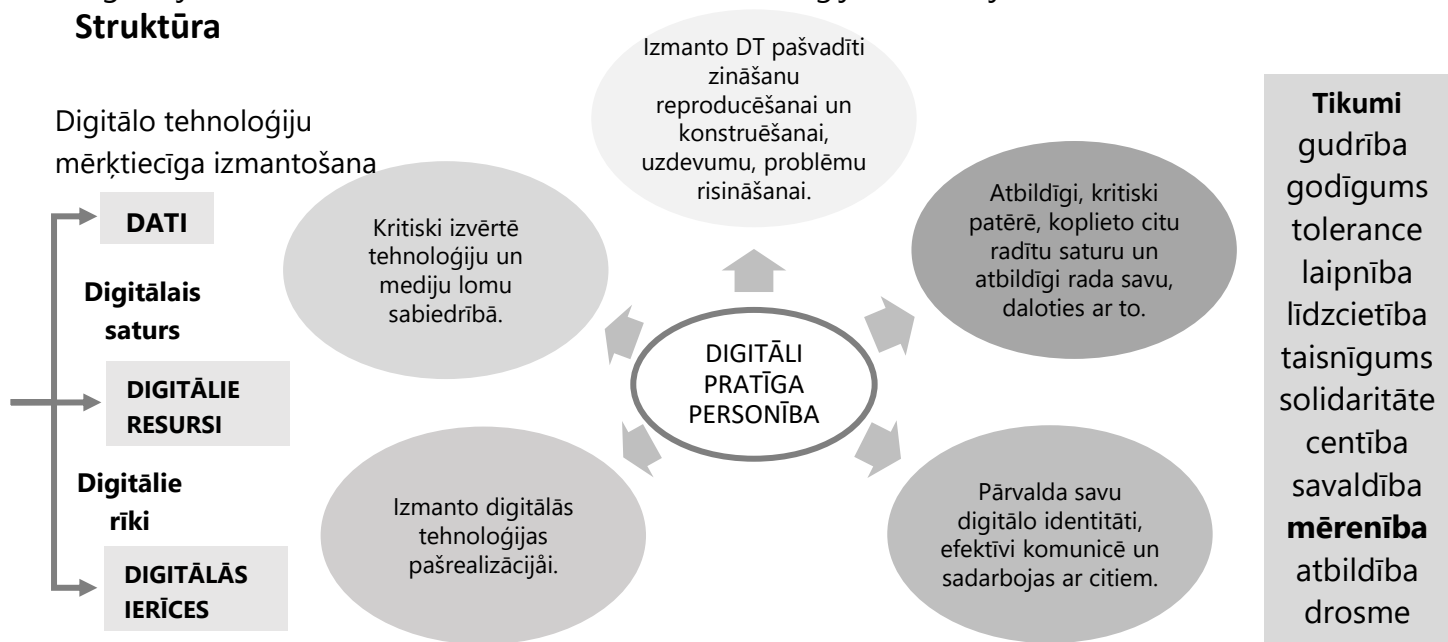
Izvirza sev vai mācību grupai būtiskus īstermiņa un ilgtermiņa mācību, un dzīves mērķus. Sasaista mācību mērķus ar saviem ilgtermiņa dzīves mērķiem. Sakārto izvirzītos mērķus secīgi, pēc prioritātēm, ņemot vērā dažādus kritērijus un pieejamos resursus. Paredz sevis izvirzīto ilgtermiņa mērķu sasniegumu rezultātus. Balstoties uz iepriekšējo pieredzi, saplāno reāli sasniedzamu darbības plānu, atrod nepieciešamos resursus, un izpilda plānu ar vismazāko iespējamo kļūdu skaitu. Reflektē par savām domāšanas stratēģijām (rīkiem), apspriež tās ar grupas biedriem, izmanto savas un citu domāšanas stiprās puses grupas darba organizēšanā, labāku rezultātu sasniegšanai. Pārformulē mērķus, precizē tos, balstoties uz sava padarītā progresa novērtējuma. Novērtējot savas prasmes un spējas, maina, uzlabo sasniedzamos mācību mērķus un plāno savu darbību atbilstoši tiem. Novērtē savus un citu sasniegumus mācību mērķu sasniegšanā; novērtē arī nepadarīto, kļūdas un izmanto šo novērtējumu pieredzes uzkrāšanai un nākamo mērķu koriģēšanā. Rod iespējas attīstīt savas domāšanas vājās puses, patstāvīgi papildina domāšanas/iemācīšanās stratēģijas un iepazīst veidus, kā tās attīstīt/apgūt ārpus klases un skolas.

DIGITĀLĀ PRATĪBA

Mērķis

Skolēns atbildīgi izmanto digitālās tehnoloģijas ikdienā, lai zināšanas iegūtu, izmantotu un radītu, kā arī risinātu uzdevumus un problēmas, koplietotu un izmantotu savu un citu radītu saturu, prasmīgi pārvalda savu digitālo identitāti, efektīvi un droši komunicē un sadarbojas ar citiem digitālajā vidē; kritiski un konstruktīvi izvērtē tehnoloģiju un mediju lomu sabiedrībā.

Struktūra

Pieeja un galvenās metodes

DT efektīva lietošana notiek, kad skolēna darbam konkrētajā situācijā, lietojot DT, ir pievienotā vērtība, t.i. tiek konstruētas zināšanas, radīti jauni digitāli risinājumi/produkti, risinātas problēmsituācijas vai notiek savstarpēja sadarbība izmantojot DT vienota mērķa sasniegšanai.

- DT lietošana **atbalsta** zināšanu konstruēšanu situācijās, kurās skolēni izmanto DT kā daļu no zināšanu konstruēšanas procesa, piemēram, izmantojot lietojumprogrammas analizē iegūtos datus, atrod nepieciešamo informāciju, lai varētu notikt zināšanu konstruēšanas process.
- Nepieciešams** lietot DT situācijās, kurās bez DT lietošanas nebūtu iespējams paveikt uzdevumu. Piemēram, skolēns sazinās izmantojot epastu ar cilvēkiem ārpus skolas, lai iegūtu jaunu informāciju, noskaidrotu viedokļus, vai datu ieguve un apstrāde bez digitālajām tehnoloģijām nav iespējama.
- Izmanto DT jaunu digitālo risinājumu/produktu **radīšanā**, kad tiek radīts jauns risinājums kuru citiem ir iespējams izmantot. Piemēram, skolēns izstrādā telpisku 3D modeli, vai sagatavo digitālu karti.
- DT **nodrošina skolēnu sadarbību**, ja tās tiek izmantotas mērķtiecīgi izstrādes procesā, kā komunikācijas rīks un sadarbības platforma domu apmaiņai un daloties ar izstrādes procesa materiāliem. Piemēram, skolēni izmantot mākoņpakalpojumus datu glabāšanai un versiju izstrādei vienlaicīgi.
- Skolēni izmanto DT **pilnvērtīgi un kritiski**, ja kopīgi spriež un izvēlas atbilstošāko tehnoloģiju un risinājumu problēmas/uzdevuma veikšanai un vērtē radīto saturu un tā avotus. Piemēram, skolēni veido kopīgu blogu par aktuāliem notikumiem valstī, pamatoti izvēloties atbilstošāko platformu un vērtējot dažādu avotu saturu un patiesumu, izstrādājot savus notikumu aprakstus.

Digitālās pratības prasmju attīstība

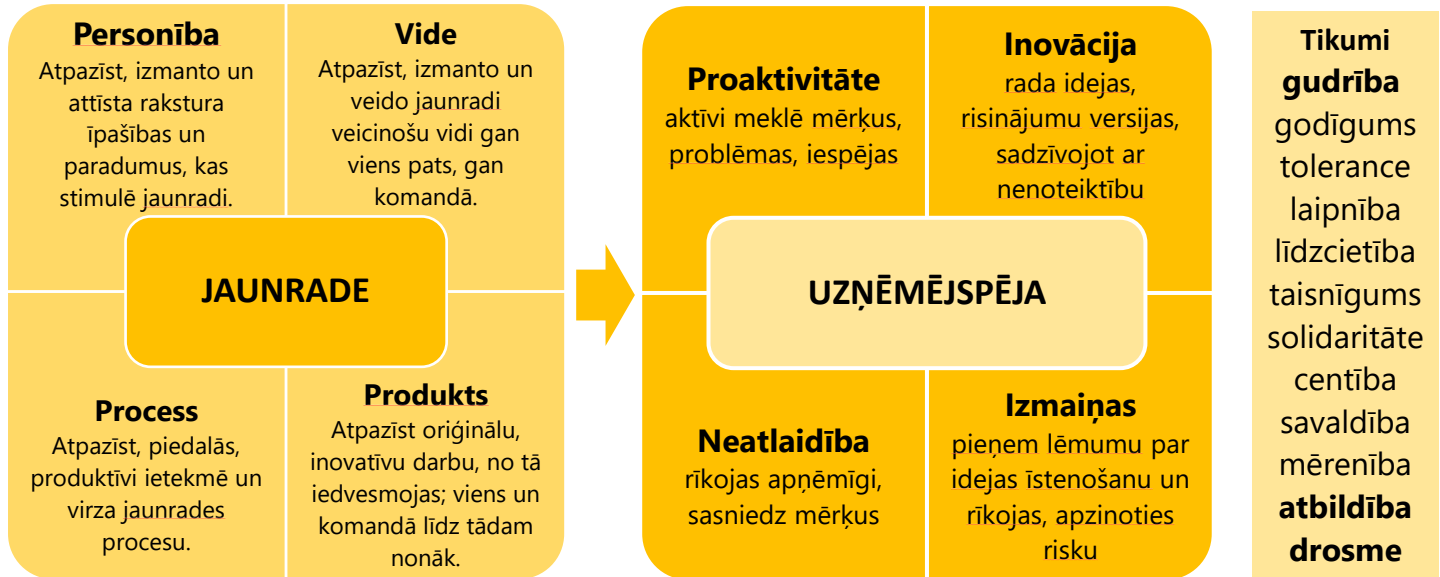
•	Atpazīst biežāk lietotās DT un zina to lietošanas mērķi. Salīdzina un atšķir virtuālo realitāti un patiesību, tēlus, simbolus. Zina noteikumus, kuri jāievēro, lietojot DT.
	Pieņem un izmanto DT mācību uzdevumu veikšanai pēc norādījumiem, lieto DT mācīšanās stratēģijās. Atpazīst mediju radītus un popularizētus simbolus un skaidro savu izpratni par DT lomu sabiedrībā un pašrealizācijā.
	Apzinās DT sniegtās iespējas, lieto DT zināšanu ieguvei, apstrādei, prezentēšanai un pārraidei. Izmanto DT komunikācijai un sadarbībai, izprot digitālās komunikācijas mērķus, formātus. Izmanto DT savu iespēju, zināšanu un izpratnes paplašināšanai, izprot mediju lomu realitātes konstruēšanā, spēj to analizēt un atšķirt dažādu informācijas avotu ticamību internetā
	Izvēlas un izmanto piemērotākās DT sniegtās iespējas, lieto tās pašrealizācijai, daudzveidīga satura radīšanai. Izmanto DT komunikācijai, sadarbībai un līdzdalībai, izprotot digitālās komunikācijas mērķus, formātus, piemērotību mērķgrupas vajadzībām. Kritiski analizē mediju radīto realitāti un informācijas ticamību. Izprot tehnoloģiju ietekmi uz psihisko, fizisko veselību, vidi, prot pasargāt sevi un proaktīvi arī citus.
	Efektīvi izmanto DT kompleksu uzdevumu veikšanā un problēmsituāciju risināšanā, saņemot un sniedzot atgriezenisko saiti, rada savus digitālos produktus, lai risinātu informācijas trūkumu, problēmas sabiedrībā. Izprot informācijas un DT nozīmi savā izglītībā, sabiedrības attīstībā, pašvadīti iegūst to atbilstoši mērķim, uzdevumam, problēmai. Kritiski izvērtē daudzveidīgu informāciju un atbilstoši tai reaģē un rīkojas. Ievēro digitālās vides juridiskos un ētiskos nosacījumus, atbildīgi veido digitālo personību, izprot digitālās personības nozīmību, kritiski uztver citu digitālās personības.

JAUNRADE UN UZŅĒMĒJSPĒJA

Mērķis

Skolēns meklē un saskata daudzveidīgas iespējas uzlabot dzīves kvalitāti sev un citiem. Ar drosmi un interesi izmanto iztēli, lai radītu oriģinālus, vērtīgus un noderīgus produktus un risinājumus. Uzņemas iniciatīvu un procesa vadību, lai tos mērķtiecīgi attīstītu dzīvotspējīgā piedāvājumā.

Struktūra

Pieeja un galvenās metodes

- Izaicināt esošo situāciju (zināšanas, procesus u.c.) un saskatīt jaunas iespējas tās uzlabošanai
- Attīstīt iztēli (vizualizācija, stāstu veidošana u.c.)
- Veidot sakarības starp šķietami attāliem jēdzieniem, priekšmetiem, procesiem u.c.
- Radīt unikālas idejas (sākumā unikālas sev, tad grupā utt.), kas ir arī vērtīgas un noderīgas
- Idejas ieviest dzīvotspējīgā veidā

Kā stiprināt prasmi izdomāt jaunas, netradicionālas idejas?

- Atbalsti neparasto, nepieradināto, pārsteidzošo, spontāno
- Izvairies no kritizēšanas, tiešāšanas, cenzūras
- Rosini pārvērst, spēlēties, eksperimentēt ar jau esošām idejām

Piemēram:

- **Mudini saskatīt ikdienu neierastā veidā**, uzdodot jautājumu "**Kā būtu, ja...?**" un aicini skolēnus izdomāt pēc iespējas daudz un dažādu atbilžu. Piemēram: kā būtu, ja uz pasaules ūdens vietā būtu apelsīnu sula, kā būtu, ja cilvēki staigātu uz rokām, kā būtu, ja pasaulē pēkšņi nebūtu cipara 4; kā būtu, ja...

Aicini formulēt sakarības starp divām atšķirīgām lietām, procesiem

idejām un aicini skolēnus izdomāt pēc iespējas daudz un dažādu atbilžu. Kā varētu būt saistīts tramvajs un omlete? Kāda saistība varētu būt starp finanšu plānu un "Skroderdienām Silmačos"? Kā, tavuprāt, varētu saistīt strādāšanu vairākās darba vietās un Vašingtonai?

*Atceries, ka patiesi jaunas idejas vienmēr rodas, ņemot vērā sākumā šķietami nesvarīgu informāciju!

Jaunrades un uzņēmējspējas prasmju attīstība I

- Bērns, pieaugušā mudināts, izmanto iztēli un izdomā vairākas risinājuma iespējas ikdienas darbību veikšanai, izvērtē labāko un to īsteno; izrāda iniciatīvu un spontanitāti; eksperimentē un ar prieku rotaļājas; mācās aktīvi nodarbināt sevi brīvajā laikā.

Saskata vairākas iespējas un iztēlojas, ko un kā savā ikdienā - mājās, klasē - varētu pilnveidot. Ar atbalstu uzdod vienkāršus jautājumus, kas pašu un citus mudina uz pasauli palūkoties no citas perspektīvas. Atpazīst un ar atbalstu izmanto vidi, kas veicina jaunradi. Nosauc savas rakstura īpašības, kas palīdz radīt. Ar skolotāja atbalstu apgūst un izmanto vairākas radošās domāšanas metodes, lai radītu unikālas idejas. Ar atbalstu soli pa solim apgūst un īsteno katru radošā procesa soli, nonākot līdz sev oriģinālam un vērtīgam produktam vai risinājumam. Pēc vienkāršiem kritērijiem izvērtē, kas ir oriģināls, vērtīgs un noderīgs. Izvērtē radīto produktu vai risinājumu pēc vienkāršiem dotiem kritērijiem un aizstāv savu darbu. Ar pieaugušā atbalstu radīto produktu vai risinājumu ievieš dzīvē. Neizdošanās gadījumā nepadodas, bet mēģina vēlreiz citādi. mēģina vēlreiz citādi.

Saskata vairākas unikālas iespējas un iztēlojas, ko un kā savā ikdienā un tuvākajā apkaimē – klasē, skolā – varētu pilnveidot. Uzdod jautājumus, kas mudina esošo lietu kārtību aplūkot no neierastiem skatu punktiem. Atpazīst, izmanto un ar atbalstu papildina vidi, lai tā veicinātu jaunradi. Sevī un citos nosaka rakstura īpašības, kas palīdz vai traucē radīt ko jaunu. Patstāvīgi izmanto vairākas radošās domāšanas metodes, lai radītu unikālas idejas. Ar atbalstu īsteno radošo procesu, viens vai grupā nonākot līdz sev un citiem oriģinālam un vērtīgam produktam vai risinājumam. Atpazīst inovatīvu produktu vai risinājumu, pamato, kādēļ tas tāds ir. Izvērtē radīto produktu vai risinājumu pēc vienkāršiem dotiem vai paša radītiem kritērijiem un aizstāv savu darbu Radīto produktu vai risinājumu ievieš dzīvotspējīgā veidā sev tuvākajā apkaimē. Saskaņoties ar grūtībām, meklē atbalstu

Jaunrades un uzņēmējspējas prasmju attīstība II

Saskata dažādas unikālas iespējas uzlabot dzīves kvalitāti sev un citiem. Izaicina stereotipus un ierasto lietu kārtību, jautājot un piedāvājot neierastus skatu punktus. Atpazīst, izmanto un patstāvīgi papildina vidi, lai tā veicinātu jaunradi. Sevī un citos nosaka rakstura īpašības, kas palīdz vai traucē radīt ko jaunu, kā arī izvirza sev mērķi kādu no tām attīstīt; to īsteno. Patstāvīgi izmanto un situācijai pielāgo vairākas radošās domāšanas metodes, lai radītu daudzveidīgas, unikālas idejas. Īsteno radošā procesa soļus, nepieciešamības gadījumā proaktīvi meklējot atbalstu, un patstāvīgi viens vai grupā nonāk līdz sev un citiem oriģinālam un vērtīgam produktam vai risinājumam. Atpazīst un raksturo inovatīvu produktu vai risinājumu, diskutē un pamato, kādēļ tas tāds ir. Izvērtē radīto produktu vai risinājumu pēc dotiem vai paša radītiem detalizētiem kritērijiem un aizstāv savu darbu. Radīto produktu vai risinājumu ievieš dzīvotspējīgā piedāvājumā skolas vai novada mērogā. Saskaņojas ar grūtībām, meklē risinājumus.

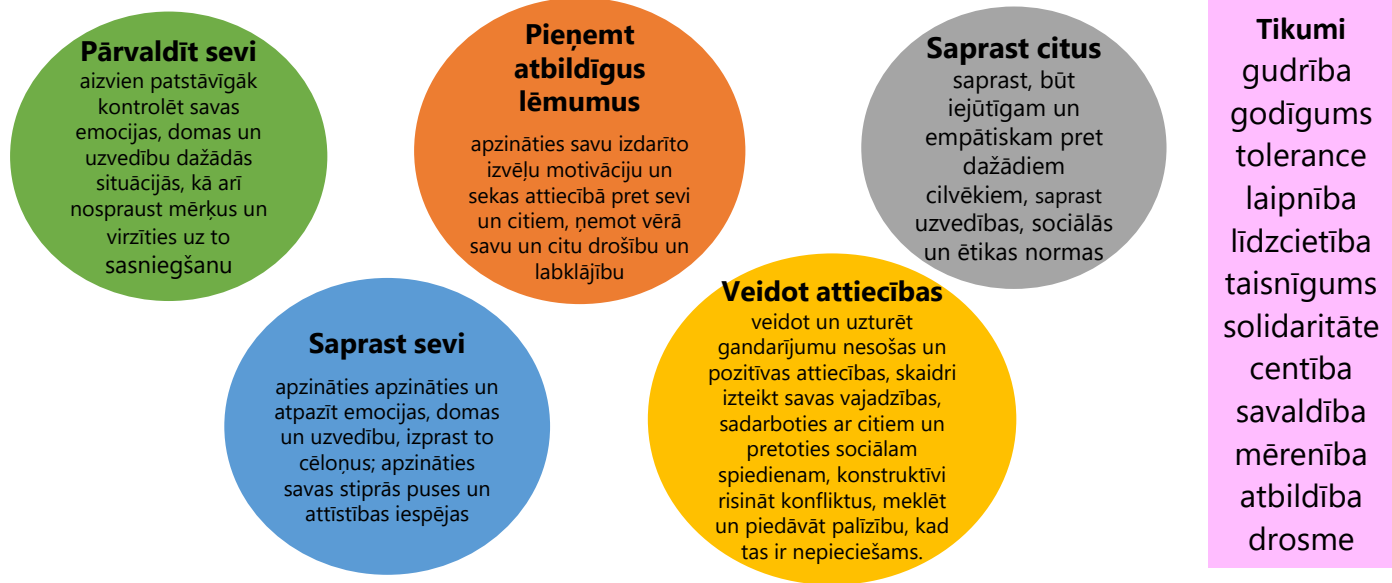
Proaktīvi meklē jaunas iespējas uzlabot savu un citu dzīves kvalitāti arī ārpus skolas konteksta – ciemā, pilsētā, novadā, valstī un plašāk -, saskata tās un patstāvīgi formulē sev vai komandai skaidru darba uzdevumu. Izaicina esošo lietu kārtību un piedāvā neierastus skatu punktus. Atpazīst, izmanto, papildina un patstāvīgi veido vidi, kas sev un citiem veicina iztēli un jaunradi. Attiecībā uz sevi un citiem nosaka rakstura īpašības, kas palīdz vai traucē radīt; izvirza mērķi attīstīt sev būtiskākos radošās personības aspektus, kā arī palīdz un iedvesmo tos attīstīt citiem. Patstāvīgi un mērķtiecīgi apgūst, izmanto, citiem skaidro un organizē dažādas radošās domāšanas metodes, lai radītu daudzveidīgas nestandarta idejas; nepieciešamības gadījumā tās apvieno vai rada jaunas. Patstāvīgi īsteno radošā procesa soļus; brīvi papildina, apvieno tos, kā arī pielāgo procesu citos grupai un darba mērķim atbilstošos veidos. Ja nepieciešams, proaktīvi meklē atbalstu, piemēram, lūdz atgriezenisko saiti, padomu no klasesbiedriem, skolotājiem, jomas ekspertiem, u.c. Iedvesmo un virza komandu pretī mērķim. Atpazīst oriģinālu, radošu, inovatīvu "produktu", diskutē un pamato, kādēļ tas tāds ir. Patstāvīgi viens un/vai grupā līdz tādām nonāk. Izvēlas vai rada darbam piemērotākos kritērijus, ko procesā regulāri pārskata; pēc tiem darbu izvērtē. Aizstāv savu darbu un ievieš to dzīvotspējīgā veidā mērogā, kas pārsniedz skolas robežas. Saskaņojas ar grūtībām, rod risinājumus.

SOCIĀLI EMOCIONĀLĀ MĀCĪŠANĀS

Mērķis

Sociāli emocionālā mācīšanās (SEM) ir process, kurā tiek apgūtas un lietotas tādas kompetences kā savu emociju izpratne un pārvaldīšana, pozitīvu mērķu izvirzīšana un sasniegšana, iejūtība un empātijas paušana pret citiem, pozitīvu attiecību veidošana un uzturēšana, un atbildīgu lēmumu pieņemšana. SEM procesā apgūtās kompetences ietver zināšanas, prasmes un attieksmes/motivāciju.

Struktūra

Pieeja un galvenās metodes

Sociāli emocionālo prasmju mācīšanās procesā būtiski ievērot šādus principus

Secīgums. jebkuras no nosauktajām prasmēm tiek attīstītas soli pa solim, secīgi.

Aktīva darbošanās. Prasmes tiek attīstītas praktiski darbojoties un sadarbojoties.

Fokuss. Prasmju attīstīšanai tiek atvēlēts noteikts laiks un veltīta īpaša uzmanība.

Noteiktība. Skolotājiem un skolēniem ir skaidrs, kādas prasmes tiek attīstītas.

Sociāli emocionālās prasmes var mācīties:

- konkrēti šim mērķim veltītās stundās;
- dažādu mācību priekšmetu stundās;
- vidē ārpus klases telpām – starpbrīžos, ēdamzālē, pagalmā u.c.

Visefektīvākā prasmju apguve tiek īstenota, ja tiek īstenota visas skolas pieeja. Tā ietver vienotu izpratni par sociāli emocionālās mācīšanās nozīmību, īpašu uzmanību attiecību veidošanai, procesa pārraudzību un vecāku/sabiedrības iesaisti

Sociāli emocionālo prasmju attīstība I

Spēj nosaukt un aprakstīt pamata emocijas, pateikt, kas patīk un kas nepatīk. Mācās pārvarēt savas emocijas un atbilstoši rīkoties. Spēj izpildīt mazus uzdevumus, lai saņemtu kādu sev vēlamu apbalvojumu. Mācās izteikt savas vajadzības un noteikt, kā citi jūtas, vadoties pēc viņu sejas izteiksmēm un ķermeņa valodas. Piedzīvo, ka klases biedriem var būt atšķirīgi viedokļi un pieredzes. Sāk veidot gandarījumu nesošas attiecības, mācās sadarboties, būt pieklājīgi un skaidri izteikt savas domas vārdos, un klausīties, kad otrs runā, gaidīt savu kārtu, un dalīties ar otru. Sāk atpazīt reizes, kad var sāpināt citus. Mācās pieņemt lēmumus par savu rīcību atbilstoši sabiedrībā pieņemtajām normām.

Saprot, ka vienai un tai pašai emocijai dažādās situācijās var būt atšķirīgas nozīmes. Atpazīst sociāli pieņemamas emociju izpausmes un zina veidus, kā tikt galā ar nepatīkamām emocijām. Mācās paust savas vajadzības un emocijas verbāli. Attīsta spēju apzināti pielietot savas sociālās prasmes, lai nodibinātu un uzturētu draudzīgas attiecības ar citiem. Mācās aktīvi klausīties un tikt galā ar konfliktsituācijām. Saprot, ka ir svarīgi, lai uz viņu varētu paļauties, un ko nozīmē uzņemties atbildību ģimenes lokā un attiecībā pret draugiem.

Spēj precīzi identificēt savas emocijas un izprast dažādu emociju cēloņus. Pieņem lēmumus, balstoties uz izpratni par savām stiprajām pusēm un grūtību jomām. Arvien labāk saprot, kādas ir varbūtējās sekas, pirms viņš pauž kādu emociju, un spēj pielāgot savu uzvedību šīm sekām. Ir apguvis stratēģijas stresa pārvarēšanai. Pieaug spēja ieņemt citu skata punktu uz situāciju. Paplašina savu sociālo kontaktu loku un veido jaunas draudzības. Pakāpeniski apgūst prasmi klausīties, otra perspektīvas ieņemšanu un konfliktu risināšanas spēju. Spēj saredzēt dažādas perspektīvas, pirms tiek pieņemts lēmums un saprot, kā lēmums ietekmē apkārtējos.

Sociāli emocionālo prasmju attīstība I

Spēj apzināties sarežģītas emocijas un to cēloņus. Labāk kontrolē savas emocijas un uzvedības, kas seko konkrētai emocijai. Spēj sevi nomierināt. Fokussējas uz savas identitātes un tuvu attiecību veidošanu ar draugiem. Pieaug spēja saprast citu cilvēku jūtas un rīcības iemeslus. Vēl ne vienmēr pielieto savas empātijas prasmes, jo šajā vecumā ir ļoti svarīgi iederēties vienaudžu grupā. Attiecības ar vienaudžiem kļūst svarīgākas par attiecībām ģimenē. Spēj saprast, kādu iespaidu viņu lēmumi atstāj uz citiem. Spēj demonstrēt nepakļaušanos sociālajam spiedienam.

Apzinās savas stiprās un vājās puses un, balstoties uz šīm zināšanām par sevi, var pieņemt lēmumus par nākotni. Saprot, kas izraisa un ietekmē dažādas emocijas un kā reagēt uz savām un citu emocijām. Kontrolē savas emocijas un uzvedību. Spēj pārvarēt nepatīkamas situācijas un mainīt savu domu gaitu/skata punktu uz to. Spēj pielāgot savu uzvedību, lai reagētu uz otra vajadzībām. Saprot savas izdarītās izvēles atstāto iespaidu uz citiem. Apzinās savas stiprās puses un spēj integrēt citu viedokļus, lai pieņemtu pareizāko lēmumu attiecībā par nākotnes perspektīvām. Biežāk lēmumu pieņemšanas procesā tiek domāts par ilgtermiņa sekām.

VĀRDNĪCA

Kritiskā domāšana - prasme izprast informācijas nozīmi, tās daļas un to savstarpējās attiecības, novērtēt informācijas ticamību, kvalitāti un nozīmīgumu, savienot atšķirīgas idejas, procesus, lai rastu atbildes vai nonāktu pie secinājumiem.

Problēmrisināšana - domāšanu un darbību ietverošs process, kura laikā tiek sasniegti izvirzītie mērķi, lai esošo stāvokli transformētu vēlamā mērķa stāvoklī.

Jaunrade - process, kurā rodas unikālas idejas, kam piemīt vērtība.

Uzņēmējspēja - zināšanu, prasmju un personas īpašību un attieksmju kopums, kas dod iespēju īstenot savas radošas idejas, lai sasniegtu mērķus, veicot sociālo darbību vai uzņēmējdarbību.

Pašvadīta mācīšanās – process, kurā skolēns ir spējīgs darbināt un lietot domāšanas, emocionālo procesu un uzvedības regulēšanas rīkus, lai sistemātiski orientētu sevi uz personisko, mācību un vēlāk dzīvē darba, personisko mērķu sasniegšanu.

Digitālā pratība - prasme atbildīgi un daudzveidīgi izmanto digitālās tehnoloģijas ikdienā atbilstoši mērķiem un apstākļiem.

Sadarbība - prasme mērķtiecīgi sadarboties ar dažādiem cilvēkiem iespējami labākā rezultāta sasniegšanai.

Pilsoniskā līdzdalība - pastāvīgs izpausmes un aktīvas iesaistīšanās process dažādu līmeņu lēmumu pieņemšanā, kuri skar personu, lai kopā ar citiem un publisko varu rīkotos savu, kopienas un sabiedrības problēmu risināšanā.

Sociāli emocionālā mācīšanās (SEM) - process, kurā tiek apgūtas un lietotas tādas svarīgas kompetences kā savu emociju sapratne un pārvaldīšana, pozitīvu mērķu izvirzīšana un sasniegšana, iejūtība un empātijas paušana pret citiem, pozitīvu attiecību veidošana un uzturēšana, un atbildīgu lēmumu pieņemšana.